

pridobil kar največ *poklicne veščine* ter zato tudi res zna kaj napraviti; da ima dovoljno mero *poklicnega znanja*, ki ga daje zlasti strokovna ali poklicna šola in ki zadeva na pr. dobro poznavanje tvarine, katero njegova obrt obdelava; in pa da premore še kaj *poklicne morale*, osobito smisla za poklicno čast pa socialno mišljenje. Vse troje se mora organsko spajati v eno — le tedaj bo recimo ta in ta krojač ali ključavničar res »mojster«, se pravi svojega posla vešč, izobražen in socialen človek, ne pa samo — nositelj firme za »splošno krojaštvo«, »splošno ključavničarstvo« itd.

In poklicna posvetovalnica mora vse troje resno upoštevati; kajti dečku ali dekletu svetovati pri izbiranju ali menjavanju poklica se ne pravi nič drugega, negoli ga voditi, mu pomagati — da najde samega sebe. Prav zato pa bi v posvetovalnici ne smeli fanta in dekleta nekako drobiti na tiste delce, za katere se na njima najbolj zanima zdravnik, psiholog ali učitelj, ampak bi ju morali kar se le da celotno motriti. Kaj takega pa bi od primera do primera zmozel le mojster

strokovnjak, zlasti če bi bil primerno izobražen in bi se kot svetovalec zavedal velike odgovornosti do mladega rodu. Samo on bi lahko čim zanesljiveje presodil dečka ali dekliča na pr. glede na velevažno vprašanje, ali bosta imela i dovolj hotenja in moči za prenašanje zopernih plati izbranega poklica (monotonije, zahtevane discipline itd.). Dala bi se mu naj prilika, da skozi določeno preizkusno dobo v *delavnici pri istitem delu* opazuje vajenca ali vajenko. In ko so zdravnik, psiholog, učitelj povedali svoje, bi naj mojster strokovnjak dobil odločilno besedo pri svetovanju, ko si kdo izbira poklic ali pa ga menjava.

Ne modernost za vsako ceno, zlasti pa ne za ceno prevelike naglice! Cilj nam marveč bodi premišljeno prizadevanje, da bi poklicna posvetovalnica, ki se menda poraja i pri nas, bila nekakšno ne samo iz hladnega preudarka, ampak tudi iz globoke ljubezni izpočeto *upravljanje mladih sil narodovih*. Odtod bi naj naš narod dobival takih obrtnikov in tudi drugih poklicnih delavcev, da bodo v čim večje zadovoljstvo ne le samemu sebi, ampak tudi drugim.

LJUBLJANSKE ŽUPNIJE V SLIKI IN ŠTEVILKI

DR. JOŽE RUS

Organizacija rimsko-katoliške cerkve je imela v Ljubljani izprva eno samo župnijo. Ta je bila pri cerkvi sv. Petra zunaj mestnega obzidja, oskrbovala pa je dušno pastirstvo ne le ljubljanskim meščanom, ampak tudi krajem v široki progi kranjske dežele od Save tja čez Vrhniko. Tako je bilo do 1461, ko je bila pri cerkvi sv. Nikolaja znotraj obzidanega mesta ustanovljena ljubljanska škofija. Tedaj se je namreč obenem notranje mesto s predmestji južno od gradu ter Prešernove ulice osamosvojilo v samostojno župnijo, dočim so severna predmestja in daljnja okolica ostali še dalje pod zvonom Sv. Petra.

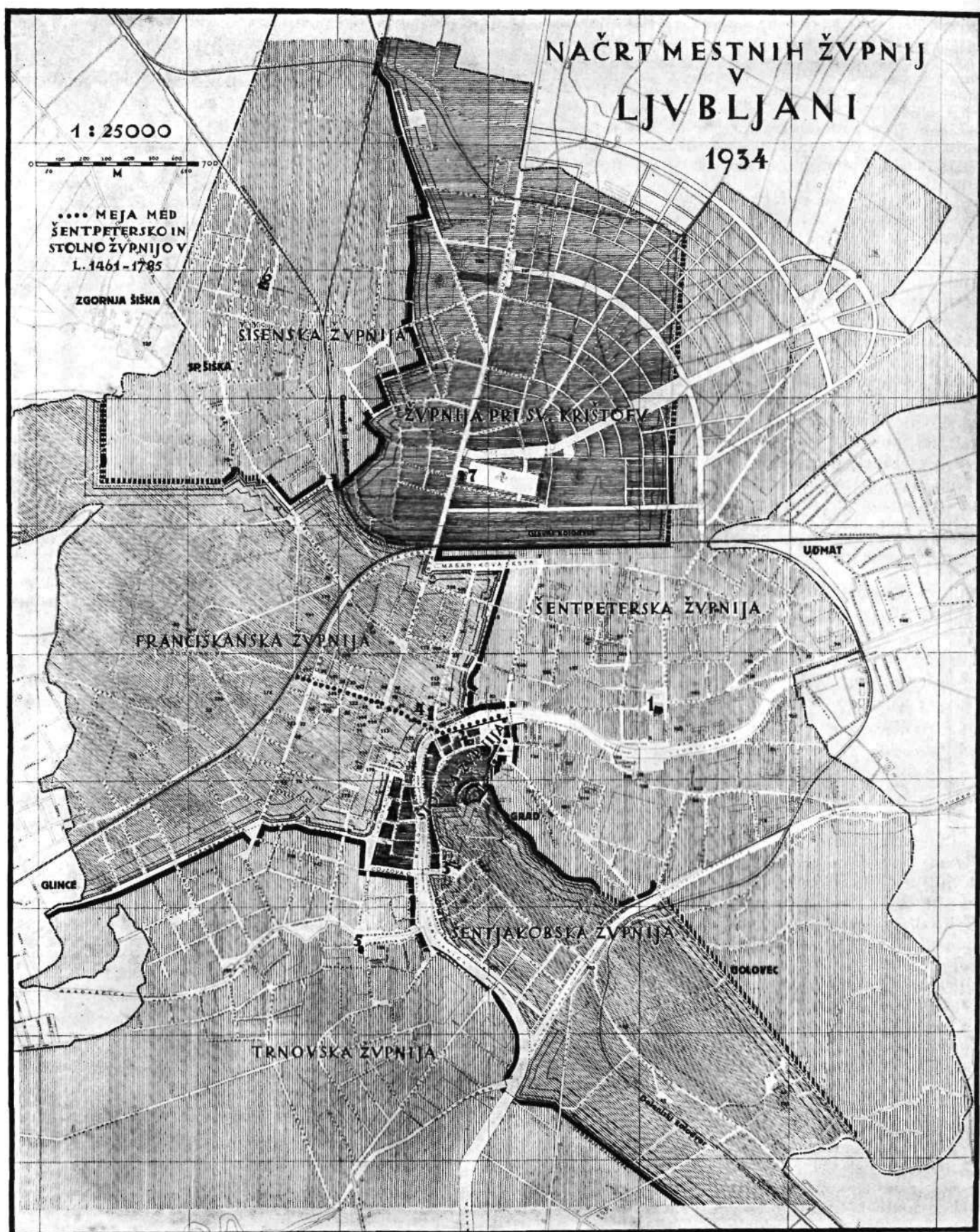
Dve župniji sta tudi popolnoma zadostovali, saj vse mesto v dobi škofa Tomaža Hrena (1597—1630) ni štelo več ko 8000 duš, dočim je imela sama stolna župnija za Valvasorja (1689) letno po 250 novo rojenih, a 70 umrlih. Šele 18. stoletje je z živahnejšim trgovinskim prometom iz Trsta (Tržaška cesta) proti Dunaju (Dunajska cesta) prineslo pogoje, da je začelo nagleje naraščati tudi ljubljansko prebivalstvo. L. 1788. je živelo v Ljubljani 10.497 ljudi.

Tedaj so cerkvene reforme cesarja Jožefa II. (1780 do 1790) ukinile v našem mestu tri samostane in dale prostora mestnemu razmahu na najbolj prometnih točkah: 1784 avguštinski (današnji frančiškanski samostan), 1786 diskalceatski (na Ajdovščini, blok Kmetijske posojilnice) in 1782 klarisinj (blok palač med Gajevo ulico in Aleksandrovo cesto); četrtega samostan kapucinov (na prostoru »Zvezde«), so odpravili Francozi l. 1810. Namesto tega pa je dal isti cesar ukaz, naj se prevelike župnije razdelijo in iz

njih napravijo nove. Tako so bile v mejah mestne občine ljubljanske ustanovljene s cesarskim odlokom z dne 2. oktobra 1783 še tri nove župnije: šentjakobska, frančiškanska in trnovska. Načrt o regulaciji župnij je izšel dne 3. aprila 1785, nove meje vseh petih mestnih župnij pa so bile razglašene slovesno z bobnanjem po mestnih trgih in križiških ulic. Patroni petih župnij stojijo upodobljeni na spomeniku sredi Sv. Jakoba trga. Štiri župnije so bile poverjene oskrbovanju posvetne duhovščine ljubljanske škofije, župnijo pri cerkvi Marijinega oznanenja pa je dobil red frančiškanov, ki je zaradi tega zapustil svoj dotedanji samostan na Vodnikovem trgu in se naselil v bivšem avguštinskem samostanu pri cerkvi »Device Marije na stopnicah«.

Ta cerkvena razdelitev našega mesta je ostala nedotaknjena skoraj 150 let kljub temu, da je prebivalstvo mesta naglo raslo od leta do leta. Prva je bila razbremenjena že v Jugoslaviji župnija oo. frančiškanov na ta način, da je dobila pri novi sezidani cerkvi sv. Frančiška Asiškega v Spodnji Šiški najprej 4. oktobra 1927 ekspozituro, dne 5. julija prih. leta, na praznik sv. Cirila in Metoda, pa samostojno, šesto mestno župnijo. Najmlajša, sedma župnija je prirasla za progo bežigrajskega okraja z obeh strani Dunajske ceste; zgodilo se je to na novega leta dan 1934 (Slovenec 2. jan. 1934). Tudi obe najmlajši fari sta v oskrbi oo. frančiškanov, vendar druga morda le začasno.

Ob tej priliki je treba ugotoviti, da so se ustanovitelji sedme župnije, kakor se je zgodilo že neštetokrat, zopet

Sedmero mestnih župnij v medsebojnih mejah

pregrešili zoper načelo zgodovinske kontinuitete, ki ga priznavajo kulturna mesta vsega ostalega sveta. Če je bilo že umestno, da dobi glavno mesto slovenskega naroda župnijo, posvečeno blagovestnikoma sv. Cirilu in Metodu, potem naj bi dobila ta dva patrona cerkev, ki je nova v vseh pogledih. Po svetih slovanskih bratih naj bi bila krščena nova cerkev in župnija v Spodnji Šiški ali pa nova cerkev bodoče župnije v sosednjih Mostah, župniji ob Dunajski cesti pa bi moral ostati starodavni, z zgodovino starega ljubljanskega rodu tako tesno zvezani patron sv. Krištof. Takšno početje s cerkvenim kanonom 1168 pač ni v skladu.

Vodniki verskega življenja »vabijo v nebo«, a imajo na skrbi tudi razvoj in časni blagor vernika. Duhovniki župnije vodijo namreč kot državni uradniki tri vrste uradnih matičnih knjig, rojstno ali krstno, poročno ter mrliško knjigo. Izprva so bili v tem pogledu vsi Ljubljanci odvisni od same župnije sv. Petra; do 1779 je bilo okoli cerkve tudi glavno pokopališče. Ko se je število župnij povečalo, so se župni uradi naselili kolikor mogoče v sredo svojih župljanov. Koliko zgodovine ljubljanskega človeka tiči v matičnih knjigah, naj pokaže le ta primer: v 50 letih 1880.—1929. je bilo v frančiškanski župniji rojenih 15.182 ljudi, poročenih 9665 parov, a umrlo je 10.285 ljudi. Kdaj so začele posamezne župnije vpisavati svoje vernike v matice, nam povedo datumi v priloženi tabeli.

Št.	Župnije	Krstne	Poročne	Mrliske
		matrice se pišejo od		
1.	Šentpetrska	5. jan. 1629	28. jan. 1635	12. jul. 1690
2.	Stolna	18. jan. 1588	25. jul. 1604	8. jan. 1635
3.	Šentjakobska	9. jun. 1785	4. jul. 1785	4. jun. 1785
4.	Frančiškanska	7. jun. 1785	13. jun. 1785	4. jun. 1785
5.	Trnovska	2. jun. 1785	6. jun. 1785	8. jun. 1785
6.	Šišenska	14. okt. 1927	22. okt. 1927	30. okt. 1927
7.	Sv. Krištof	1. jan. 1934	14. jan. 1934	24. jan. 1934

Poleg župnih uradov vodi »Duhovnijski urad sv. Križa« v splošni bolnici posebno rojstno knjigo od 1. julija 1857 in mrliško od 29. julija 1857, in sicer za splošno in žensko bolnico pa za otroško bolnico na Zrinjskega cesti in zavetišče sv. Jožefa na Vidovdanski cesti. O vojaštvu ljubljanske garnizije se pišejo knjige v vojni bolnici. Zapisnik Pokopališke uprave same pove, da je bilo do novega leta 1934 pri Sv. Križu pokopanih 41.542 mrličev.

Kako je površina mestne občine danes razdeljena med sedem župnij, nam kaže priloženi načrt. Stolna župnija obsega drugi in tretji del bivše obzidane Ljubljane, tako zvani Novi trg in Veliki trg, od Starega trga pa vrsto hiš od Tranče do Trubarjeve ulice. Šentjakobska župnija skrbi za dušni blagor ostalega Starega trga pa Karlovškega predmestja in proge ob Dolenjski cesti. K njej spada tudi grad, Hradskega cesta je šentjakobska s hišnimi štev. 1—12. Vse Barje ter leva stran Ljubljane do Tržaške in Rimske ceste pa spadata pod trnovski zvon (gl. Iv. Vrhovnik, Trnovska župnija v Lj., 1933, 9). Severno od obeh omenjenih cest se pričinja frančiškanska župnija. S

stolno meji v Vegovi ulici in na Dvorskem trgu, njena meja proti šentpetrski sosedu pa drži od Ljubljane skozi uličico Za čreslom in po sredi Kolodvorske ulice do glavnega kolodvora; od Šiške spadata semkaj še Cekinov grad in pivovarna Union. Župnija šišenska obsega ostalo zemljišče bivše vasi Spodnja Šiška razen ulic, ki jih je na vzhodni strani kamniške proge prepustila župniji sv. Cirila in Metoda pri Sv. Krištofu. Ta najmlajša župnija je nastala vzhodno od zgornjega dela Vodovodne ceste ter Staničeve in Einspielerjeve ulice, a severno od glavnega kolodvora in železniških prog na ta način:

župnija sv. Petra ji je odstopila 13 ulic, 301 družino in 1813 prebivalcev;

župnija Mar. oznanjenja je prepustila 16 ulic, 426 družin in 1715 prebivalcev;

župnija sv. Frančiška se je ločila od 8 ulic, 276 družin 1219 prebivalcev.

Odkar je bila iz mestne župnije frančiškanske ustanovljena l. 1908. za okoliško občino Vič posebna župnija, se zunanje meje župnij ujemajo z mejo mestne občine. Izjemo pa dela še danes matična župnija sv. Petra, ker sega z obeh strani Ljubljane, oziroma Šmartinske ceste daleč preko mestne meje. Tako je ostala do danes pri Sv. Petru le Ljubljana vzhodno od Kolodvorske ulice in vse Poljane z Mestnim domom vred, a poleg tega še dvanajst vasi.

Na podlagi načrta nam je mogoče mestne župnije primerjati glede velikosti njihovih površin. Trnovska župnija je najprostranejša, saj njeno ozemlje tvori skoro dve tretjini (25'37 km²) vse mestne občine (38'31 km²). Šentpetrska župnija je v mejah mestne občine druga največja; če bi jo pa jemali v poštvo v njeni celoti, bi bila bržkone večja od trnovske. Najbolj tesna je stolna župnija.

Natančnejše primerjanje župnij je mogoče na podlagi števila njihovega prebivalstva. Ta tabela je sestavljena po gradivu, ki ga hrani mestno načelstvo od zadnjega ljudskega popisa po stanju z dne 31. marca 1931. Naglasiti pa je treba, da so tu všteti prav vsi prebivalci brez razlike njihovega veroizpovedanja. (Dne 31. jan. 1921 je namreč prebivalo v Ljubljani poleg 50.559 rimskih katolikov tudi 2024 pravoslavni, 289 evangeličanov, 236 muslimanov, 96 izraelitov, 57 brez konfesije in 33 grških katolikov.)

Št.	Patron župnije	Del mesta	Rojstno leto župnije	31. III. 1931 je župnija štela		
				ulic	družin	prisot. prebiv.
1.	Sv. Peter	v Predmestju	neznano	70	3.083	17.853
2.	Sv. Nikolaj	v Mestu	1461	28	807	3.097
3.	Sv. Jakob	v Starem trgu	1785	35	1.562	6.099
4.	Marijino oznanj.	pred Mostom	1785	67	2.755	12.157
5.	Sv. Janez Krstnik	v Trnovem	1785	64	1.987	8.508
6.	Sv. Frančišek As.	v Spod. Šiški	1928	45	1.730	6.885
7.	Sv. Ciril in Metod	Sv. Krištof	1934	35	1.003	4.747
Vsa Ljubljana je štela 1. 1931. . . .				344	12.927	59.346

Po številu prebivalstva in družin sta župniji šentpetrska in frančiškanska najmočnejši kljub temu, da sta se že zmanjšali v korist obeh najmlajših tovarišic. Vsak drugi prebivalec Ljubljane je že župljan ene izmed njiju, v prvi je doma četrtnina, v drugi pa petina vse žive Ljubljane. Trnovo stoji šele na tretjem mestu; na vsakih sto Ljubljancev pride 15.3 trnovskih župljanov. Za njim se vrstijo Šiška, Sv. Jakob, Sv. Krištof in kot najmlajši Sv. Nikolaj. Šenklaška

župnija je najšibkejša tudi po številu svojih ulic. Za njo pa stopajo s čedalje večjim številom ulic: Sv. Krištof, Šentjakob, Šiška, Trnovo, frančiškanska župnija in naposled Šentpeter.

Iz lege obeh novih župnij se jasno spozna, da rase naše mesto v pretežnem delu po suhem Posavju. Kljub temu bo moralo osmo mestno župnijo s cerkvijo vred dobiti prostrano, vlažno mestno Barje, da ž njo razbremenijo preoddaljeno trnovsko cerkev.

KNEZ MILOŠ V LJUBLJANI

DR. IVAN LAH

(Nadaljevanje.)

Ob neki uri ponoči slišim veliko ropotanje po hiši. Pogledam in imel sem kaj videti. Postavili so stražo in nikogar ne puste k meni, niti nobeden mojih ne sme iziti. Jaz sem imel samo dva služabnika in enega doktorja po imenu Paceka. Opazil sem, da je tudi ta doktor skupno z Blaznavcem sleparil in deloval proti meni, ker mu ni bil prepovedan izhod; tretji dan pa se je sploh ločil od mene. Zaprošil sem nekega častnika, ki je bil na straži, naj gre k banu in naj ga vpraša, kaj je to in iz kakšnega vzroka. Častnik je odšel in se vrnil, pa mi ni nič odgovoril, samo z rameni je mignil.

Iz tega se vidi, da je bilo vse, kar se je te dni z Milošem v Zagrebu godilo, Blaznavčevo delo. On je z Gajem dosegel pri banu, da je bil Miloš zastražen. Miloš je seveda takoj zapazil, da je v kletki. Prej je koval velike načrte, kako se bo maščeval nad svojimi nasprotniki, a sedaj je mislil samo na to, kako bi se osvobodil. Skušal se je rešiti najprej z zlatom. Dal je veliko vsoto Blaznavcu, ki mu je obetal, da ga reši, a je porabil denar za se in deloval na to, da kneza čim dalje zadrži pod stražo. Ópozoril je najbrže tudi Gaja, da izkoristi Miloševo zadrego. Miloš pripoveduje o tem takole:

»Tretji dan je prišel k meni Gaj. Tedaj sem njega vprašal: Kaj je to in zakaj? Jaz mislim, sem rekel, če se da človeku stražo pred hišo, mu je treba povedati vzrok, zakaj, in sem rekel:

»Ali je to bratstvo? Ali je to slovanstvo? Jaz pridem k Vam kot rodnim bratom in vi me sprejemate in z menoj postopate kot zločinci!«

Tedaj je on rekel:

»To je zato, ker prihajate z Dunaja in so banu došla neka pisma, da ste na madžarski strani in da ste zato sem prišli.«

Jaz sem mu nato odgovoril:

»Daj, pokaži mi ta pisma! Kako morete sploh o meni dvomiti, ko je vam dobro znano, da sem rojen kot pravi Srb, da torej ne morem biti svojim bratom sovražen. To je eno. A drugo: kako morem biti jaz na madžarski strani, ko niti besedice madžarski ne znam. Kako se more to ujemati?«

On je samo rekel:

»Tako je!«

In se je takoj obrnil in odšel. Čez nekaj dni je zopet prišel in tedaj je rekel:

»Ban je siromašen človek in v sedanjih razmerah potrebuje denarja, zato mu dajte neko vsoto denarja za pomoč in jaz bom z njim govoril, da vas izpusti.«

Nato sem mu odgovoril:

»Sedaj nimam s seboj toliko denarja, a samo da ne bo kake prevare, bom dal več. Za sedaj imate tu 2000 srebra.«

Vzel sem denar in mu ga dal.

On je denar vzel in odšel.

Nato je čez štiri ali pet dni nekega večera zopet prišel k meni in takrat mi je začel razlagati banove zadrege, češ, da je ban v veliki stiski, ker nima za to stvar denarja, ki ga nujno potrebuje, da ne more te zadeve izvesti do konca i. t. d. Jaz sem mu to verjel, čutil sem v srcu bratstvo moje nacije, zato sem izvil še 15.000 gld. srebra in mu jih dal.

Vzel je denar in odšel, a jaz sem ostal še dalje v zatvoru. Čez tri dni je bil že zopet pri meni. In zopet je začel:

»Prišel sem v imenu bana, da vam sporočim med štirimi očmi sledeče: Banu je nujno potrebno in je rekel, da mu dajte še 20.000 dukatov, da bo mogel to stvar izvesti do konca; denar vam obeta čez čas zopet vrniti in tako dalje.« Nato sem rekel: